

УДК 378.147.88 О 62

З. О. Осада, О. І. Матвєєнко**З. А. Осада, Е. И. Матвеевко****Z. O. Osada, O. I. Matveyenko**

*Дніпродзержинський металургійний коледж
Днепродзержинский металлургический колледж
Dniprodzerzhinsk Metallurgical College*

**СУЧАСНІ МЕТОДИКИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ
МОВ У ТЕХНІЧНИХ ВНЗ
СОВРЕМЕННЫЕ МЕТОДИКИ И ТЕХНОЛОГИИ ПРЕПОДАВАНИЯ
ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ В ТЕХНИЧЕСКИХ ВУЗ
MODERN METHODS AND TECHNOLOGIES IN TEACHING OF FOREIGN
LANGUAGES IN HIGHER TECHNICAL UNIVERSITIES**

Питання ефективного засвоєння іноземних мов вимагає передусім вдосконалення методик навчання. У статті висвітлено важливість використання інтерактивних технологій та інноваційних методів у процесі викладання іноземних мов у технічних ВНЗ. Спираючись на дослідження наукової літератури та власні спостереження й досвід, здійснено комплексний аналіз новітніх сучасних методик як основи підвищення якості вивчення іноземних мов у вищих навчальних закладах. Розглянуто роль і значення інформаційних технологій, а також обґрунтовано ефективність і доцільність впровадження їх у навчальний процес та практичну реалізацію на заняттях з іноземної мови. Розглянуто надзвичайно актуальне питання вибору найефективніших методів навчання, які можуть забезпечити мотивацію вивчення іноземної мови, підвищити активність студентів і визначити її направленість. Це питання є актуальним на будь-якому етапі вивчення іноземної мови. Доведено, що використання інформаційно-комунікаційних технологій сприяє розвитку у студентів навичок самостійної і групової роботи над навчальним матеріалом та з першоджерелами, презентації відеопроєктів, ефективного аудіювання тощо. При цьому, використовуючи новітні методи навчання, викладач поєднує як комунікативні, так і пізнавальні цілі.

Ключові слова: інноваційні технології та методи навчання, інтерактивні методики, комунікативний та конструктивістський методи, традиційні та альтернативні методи, ігрові та неігрові методи, інформаційно-комунікаційні технології.

Вопрос эффективного усвоения иностранного языка требует прежде всего усовершенствования методик обучения. В статье рассмотрена важность использования интерактивных технологий и инновационных методов обучения иностранным языкам в высших технических вузах. Опираясь на исследование научной литературы и собственные наблюдения и опыт, осуществлен комплексный анализ новейших современных методов – залога повышения качества изучения иностранных языков в высших учебных заведениях. Рассмотрены роль и значение информационных технологий, а также обоснована эффективность и целесообразность внедрения их в учебный процесс и практическая реализация на занятиях иностранного языка. Освещен чрезвычайно актуальный вопрос выбора эффективных методов обучения, которые могут обеспечить мотивацию изучения иностранного языка, повысить активность студентов и определить ее направленность. Этот вопрос остается актуальным на любом этапе изучения иностранного языка. Доказано, что использование информационно-коммуникационных технологий способствует развитию у студентов навыков самостоятельной и групповой работы над учебным материалом и с пер-

воисточниками, презентации видеопроектов, эффективного аудирования и т. п. При этом, используя новейшие методы обучения, преподаватель объединяет как коммуникативные, так и познавательные цели.

Ключевые слова: инновационные технологии и методы обучения, интерактивные методики, коммуникативный и конструктивистский методы, традиционные и альтернативные методы, игровые и неигровые методы, информационно-коммуникационные технологии.

Effective foreign language teaching requires enhanced language training methods. The article is devoted to the analysis of modern innovative methodics – the key to improving the quality of foreign language teaching in higher technical universities. The article highlights the actual issue of using innovative approaches and interactive technologies of teaching foreign languages in technical universities. The article tackles opportunities and advantages of innovative pedagogical methods, their introduction into educational process and practical realization at foreign language lessons. The special emphasis is laid on the information technologies and their role in the educational process. This article deals with the importance of innovative methods and interactive technologies and also focuses on the basic theoretical analysis of the Ukrainian and foreign research works and own observations. The article deals with the methods raising student's motivation in foreign language studying, which consists of wishes to study, to be successful in his or her activity, to be sure in future career. In order to reach this goal the teacher must use innovative methods combining communicative and cognitive aim.

Keywords: innovative technologies and methods of education, interactive methods, communicative and constructivist methods, traditional and alternative methods, gaming and non-gaming methods, informative and communicative technologies.

Сьогодні відбувається такий стрімкий розвиток нових технологій, що часто висловлювання будь-кого про неможливість це зробити переривається голосом того, хто це вже робить.

Альберт Хаббарт

Постановка проблеми та її актуальність. Вихід України в європейський та світовий простір, стрімкі зміни у політичних, соціально-економічних та культурних реаліях, сучасні тенденції глобалізації та інтеграції світової спільноти позначаються на різних аспектах людського буття, зокрема й на освітній сфері, яка перебуває у стані організаційного реформування. Зростаюча проблема у спілкуванні та співпраці між країнами та носіями різних мов і культурних традицій вимагає суттєвих змін у підході до викладання іноземних мов. Іноземна мова все ширше набуває роль засобу міжкультурного спілкування, її статус має тенденцію до постійного зростання. Модернізація у галузі освіти потребує застосування інноваційних педагогічних технологій, творчого пошуку нових стратегічних напрямків удосконалення змісту, методів, прийомів і засобів навчання іноземної мови та впровадження їх у навчально-виховний процес вищих навчальних закладів.

Аналіз досліджень і публікацій. Аналіз психолого-педагогічної літератури виявив, що питання інноваційних технологій та їх впровадження в освітню систему досліджувало багато вчених: Л. В. Биков, В. Верлань, Р. Гуревич, І. Дичківська, М. Жалдак, І. Зязюн, Ю. Дорошенко, Г. Кедрович, О. Коваленко, Т. Коваль, С. Ковтун, А. Нікуліна, Н. Ничкало, О. Пінаєва, В. Радкевич, Г. Розлуцька, О. Спірін, С. Стеблюк, О. Шапран, В. Шапран, О. Щербак та інші.

Проблеми застосування інноваційних підходів у навчанні іноземних мов розглядалися у працях багатьох вітчизняних та зарубіжних педагогів, серед яких: В. Гузеєв, В. Кумарин, С. Логачевська, В. Сластьонін, О. Тарнопільський, Л. Подимова, О. Кулькіна, О. Кузнєцова, О. Савченко, Ж-П. Марган, Г. Баранова, Н. Гез, Б. Лapidус, М. Ляховицький, І. Підласий, Г. Селевко, Н. Мойсеюк та ін.

Тему актуальності інноваційних тенденцій, а також їх поєднання з традиційними підходами у викладанні іноземних мов, у своїх працях досліджували відомі вчені: Ю. С. Сисоєва, Т. Н. Фомина, Blair R. W. та інші.

Аналізу інноваційних процесів у сучасній освіті та використанню інноваційних педагогічних технологій присвячені роботи І. Гавриш, І. Дичківської, І. Богданової, Т. Демиденко, О. Іваницького, Н. Клокар та ін. Вчені вважають, що залучення до процесу навчання у ВНЗ сучасних новітніх методів є ефективним засобом формування професійної компетентності викладача, який готовий підготувати студентів, здатних до осмислення й обробки отриманої інформації, її творчого застосування при виконанні завдань.

Мета статті полягає у дослідженні використання новітніх сучасних тенденцій і методів у навчанні іноземних мов, обґрунтуванні доцільності впровадження інноваційних технологій в навчально-освітній процес ВНЗ.

Виклад основного матеріалу. Під час постійного зростання вимог до якості освіти та пошуку ефективних методик і технологій навчання все більшої значущості набувають нові перспективні підходи. Їх пошук та запровадження у ВНЗ викликаний потребою держави у висококваліфікованих фахівцях, здатних до ділового спілкування з іноземними партнерами. На сучасному етапі входження України до світового співтовариства великого значення набуває питання фундаментальної підготовки молодих спеціалістів, спроможних успішно та ефективно реалізувати процес міжнародного співробітництва завдяки набутим професійним навичкам та навичкам іншомовної комунікації. На думку С. О. Сисоєвої, «технологія навчання включає сукупність форм, методів, прийомів, методик, засобів, що дозволяють гарантовано досягти запланованого результату. Отже, в цьому контексті форми й методи, засоби та прийоми навчання є тими структурними елементами, з яких конструється технологія навчання відповідно до цілей і запланованих (бажаних) результатів навчального процесу» [5, с. 40].

Від сучасного навчального закладу вимагається запровадження нових методик навчання, що забезпечують розвиток комунікативних, творчих і професійних компетенцій та стимулюють потребу студентів у самоосвіті. Адже методи навчання не є якимись простими «алгоритмізованими одиницями», їх раціональне та вмотивоване використання на заняттях з іноземної мови вимагає креативного підходу з боку викладача, адже педагогіка є наукою і мистецтвом одночасно, тому і підхід до вибору методів навчання має ґрунтуватися на творчості педагога [2, с. 29].

На сьогоднішній день існує ряд сучасних інноваційних технологій та методів. Усі вони застосовуються на уроках англійської мови відповідно до тематики, мети та вимог, які зазначені в освітньому стандарті основної загальної освіти з іноземної мови та націлені на розвиток іншомовної комунікативної компетенції студентів, а також розвиток і виховання здатності та готовності до самостійного і безперервного вивчення англійської мови. Таким чином, інноваційними технологіями є ті новітні способи, педагогічні прийоми та засоби, які сприяють покращенню та ефективності оволодіння іноземними мовами.

Сучасними технологїями викладання іноземної мови у ВНЗ є професійно-орїєнтоване навчання, використання методу проектів у навчанні, ігрові технологїї, технологїї інтенсивного і дистанційного навчання, застосування інформаційних та телекомунікаційних технологїй, робота з навчальними та контролюючими комп'ютерними програмами з іноземних мов, створення презентацій, використання інтернет-ресурсів, навчання іноземної мови в комп'ютерному середовищі (форуми, блоги, електронна пошта), тренінгові системи навчання тощо. Інноваційні технологїї включають такі підходи до викладання іноземних мов [1, с. 56]:

1) інтерактивні методи викладання, що передбачають відмову від авторитарного стилю викладання; орієнтацію на особисті якості студента; розвиток таких форм навчання, як діалог та полілог; розуміння іншомовної комунікації як спонукання партнера до діяльності мовленнєвого та немовленнєвого порядку; розвиток зацікавленості студентів у здобутті знань; оцінювання; самооцінювання;

2) використання технічних засобів навчання (комп'ютерних та мультимедійних, мережі Internet) для самоудосконалення, контролю знань, зберігання і використання навчальних матеріалів (планів занять, граматичних довідників, словників різних типів).

Інтерактивними можна вважати технологїї, які здійснюються шляхом активної взаємодії студентів у процесі навчання, сутність якого полягає у взаємонавчанні, груповій формі організації освітнього процесу із реалізацією активних групових методів навчання для вирішення дидактичних завдань. При цьому викладач стає одним із джерел інформації, виконує функції помічника, консультанта, організатора. Однак студент і викладач виступають як рівноправні суб'єкти навчального процесу. Під час такого навчання студенти вчать критично мислити, розв'язувати складні проблеми на основі аналізу обставин і відповідної інформації, приймати продумані рішення, зважуючи альтернативні думки, брати участь у дискусії.

Використання комп'ютерних технологїй при вивченні іноземної мови відкриває перед студентами доступ до нових джерел інформації, підвищує їх мотивацію до отримання інформації іноземною мовою та ефективність самостійної роботи, дає нові можливості для творчості. Цей метод дає можливість засвоювати набагато більше матеріалу, ніж при традиційному навчанні, дозволяє студентам показати свої реальні знання. Для студентів цікаво мати справу з джерелами нових видів отримання інформації, а також важливо те, що засвоєння нової інформації з використанням мультимедійних технологїй проходить в ігровій формі. Застосування мультимедійних технологїй дозволяє студентам самостійно готувати міні-проекти за тематикою спілкування та презентувати їх. Найважливішою перевагою мультимедійних технологїй є можливість створення інтерактивних навчальних презентацій, які дозволяють наочно представити навчальний матеріал та ефективно засвоїти найскладніші теми.

На даному етапі розвитку методичної науки в сучасному ВНЗ основними методами навчання іноземних мов є комунікативний та конструктивістський методи. Комунікативний метод викладання іноземних мов базується на створенні умов, близьких до реального процесу спілкування. Сама назва методу свідчить про те, що він спрямований на оволодіння відповідною комунікативною компетенцією, тобто здатністю користуватися мовою залежно від конкретної ситуації, що саме вільна комунікація є метою навчання. Тексти та вправи, що пропонуються на подібних заняттях, повинні мати дискусивний характер та показувати конфлікти, які

спонукають студента до дискусії і висловлення власної думки. Керування навчанням здійснюється не через граматику, а скеровується комунікативними інтенціями (намірами). Студент опиняється в центрі навчання, при цьому вдосконалюються навички усного мовлення, долається страх перед помилками. Конструктивістський метод базується на спрямованості навчального процесу на дію, наближену до реалій. Найважливішою його характеристикою є використання автентичних матеріалів, тобто таких, які реально використовуються носіями мови. В основі конструктивістського методу перебуває власне активне навчання студентів, можливість для них наблизитися до реальних життєвих ситуацій, користуючись іноземною мовою. Завдання викладача – не навчити, а сприяти навчальному процесу. Урок виступає орієнтованим на дію, студентів спонукають самостійно конструювати свої знання (наприклад, у рамках проектної діяльності).

До інноваційних навчальних методів можна віднести: навчання з комп'ютерною підтримкою (CALL), метод сценарію (storyline method), метод симуляції, метод каруселі, метод навчання по станціях, метод групових пазлів, метод рольової гри, метод «кейз-стаді» та ін. Розглянемо найефективніші методи навчання іноземної мови в технічних ВНЗ.

Метод симуляції допомагає студентам відчувати себе в певній ролі, яка може стосуватися до їх майбутньої професійної діяльності, суспільного життя або просто бути частиною звичайного повсякдення. Функцією викладача є розподілити між студентами конкретні ролі (залежно від теми симуляції); конкретизувати відповідний лексичний матеріал; надати поради, що можуть сприяти ефективності виконання завдання. Цілком закономірно, що такий вид діяльності характеризується високим рівнем зацікавленості студентів, які об'єднуються командним духом спільної праці, мають можливість уявити себе у певній ролі та можуть отримати задоволення від вдалої самореалізації. Завдяки симуляції у студентів формуються навички стратегічного планування, розвивається вміння працювати в команді, проводити перемовини, переконувати ділового партнера.

Під час використання методу сценарію викладачу слід так організувати навчальний процес, щоб у результаті активізації вже існуючих знань та відповідей на ключові запитання студенти отримали можливість побудувати власні моделі, пов'язані з темою. Мова йде про креативне планування, підбір гіпотез, систематизацію та презентацію роботи. Спроектвана історія містить також елементи рольової гри.

Технологія методу навчання по станціях характеризується роботою студентів над навчальним матеріалом, який упорядкований у вигляді станцій (студенти отримують робочі плани з обов'язковими та вибірковими завданнями). При опрацюванні матеріалу по станціях у студентів є можливість вибору послідовності виконання завдань, соціальної форми, що використовується (індивідуальна робота, парна робота, групова робота), та розподілу часу. Таким чином, студенти при використанні даного методу навчаються самооцінці, аналізу власного навчального успіху, плануванню та проведенню етапів роботи, ефективному використанню часу. Робота по станціях дозволяє здійснювати диференціацію за здібностями, інтересами студентів, за ступенем складності завдання.

Ігрові активні методи (ігрове проектування, ділова гра, рольові ігри, імітаційний метод) посідають чільне місце у практиці розвитку усного комунікативного мовлення студентів. Як активний метод, гра задіює практично всіх учасників про-

цесу навчання, стимулюючи їх до спілкування, нормативного відтворення того комунікативного матеріалу, що пропонується опрацювати на уроці.

До неігрових активних методів навчання, що сприяють виробленню комунікативних навичок студентів, належать, наприклад, аналіз конкретних ситуацій (case-study), імітаційні вправи, тренінги. Найефективнішим з них слід виділити метод «кейз-стаді», суть якого полягає в роботі студентів над проблемними реальними ситуаціями. Метод допомагає практично засвоїти теоретичні положення і оволодіти навчальним матеріалом. Студенти розглядають проблему, аналізують ситуацію, представляють свої ідеї та варіанти розв'язання проблеми в ході дискусії. Основними ознаками методу case-study є наявність конкретної ситуації, розробка студентом чи групою ситуацій та оголошення результатів обговорення.

Для використання у ВНЗ пропонують традиційні та альтернативні (нетрадиційні) методи навчання. Широке використання нетрадиційних методик, які застосовує викладач, спонукає студентів до самостійної роботи, до творчого мислення. Найбільш поширені форми нетрадиційних уроків: інтегровані уроки, урок-круглий стіл, урок-подорож, прес-конференція, КВК, брейн-ринг, урок-вікторина, урок-диспут тощо. Основними принципами альтернативних методів є: рух від цілого до окремого, орієнтація занять на учня (learner-centered lessons), спрямованість на досягнення соціальної взаємодії при наявності віри викладача в успіх своїх студентів, інтеграційні зв'язки та засвоєння іноземної мови за допомогою знань з інших галузей наук.

Слід зазначити, що використання сучасних інноваційних технологій та методів навчання під час вивчення іноземних мов у технічному вузі є ефективним, якщо зміст поданого матеріалу перегукується з майбутньою професійною діяльністю студентів. Важливо, щоб теоретичні знання у процесі активного навчання отримували практичне застосування, щоб студент мав можливість розвивати і удосконалювати знання з іноземної мови та реалізовувати набуті навички іншомовної комунікації у майбутній професійній діяльності.

Висновки.

З огляду на сучасні тенденції розвитку освіти, запровадження інноваційних технологій навчання іноземних мов є вимогою часу і одним із пріоритетних напрямів реформування навчального процесу згідно із загальноєвропейськими вимогами щодо якості навчання, що спричиняє пошук нових форм і методів навчання, які б сприяли результативності формування комунікативної компетенції, підвищенню мотивації, розкриттю творчого потенціалу студентів, покращенню організації роботи у групах і колективі, дозволяли посилити міжпредметні зв'язки та забезпечували інтегрованість курсів. Використання сукупності методів викладання іноземних мов у технічних ВНЗ урізноманітнює навчальний процес, викликає у студентів зацікавленість та підвищення учбової активності, надає можливість продемонструвати власні сили та повірити в них, сприяє зростанню ефективності всієї навчальної діяльності.

На основі вищесказаного потрібно зробити висновок, що концепція викладання іноземних мов запроваджує нові підходи щодо організації навчального процесу, тому для викладача сьогодні важливо постійно вдосконалювати власні знання про сучасні методи навчання іноземних мов, впроваджувати у викладацьку практику новітні освітні концепції та технології.

Перспективи подальших пошуків у напрямку дослідження.

Однією з перепон, що стоїть на шляху успішного оволодіння іноземною мовою у вищому технічному навчальному закладі, є недостатня мотивація студентів

до вивчення мови. Тому проблема застосування інноваційних технологій у навчанні іноземних мов потребує більш детального опрацювання у контексті сучасних освітніх концепцій, які спрямовані на створення комфортних умов навчання, за яких кожен студент відчує свою успішність, інтелектуальну спроможність. Подальші дослідження щодо впровадження інноваційних технологій навчання іноземних мов вбачаємо в аналізі та урізноманітненні структурних компонентів інноваційних технологій навчання іноземних мов.

Бібліографічні посилання

1. **Дичківська І. М.** Інноваційні педагогічні технології / І. М. Дичківська – К. : Академвидав, 2004. – С. 338–339.
2. **Крючков Г.** Болонський процес як гармонізація Європейської системи вищої освіти / Г. Крючков // Іноземні мови в навчальних закладах. – Педагогічна преса, 2004.
3. **Кашук М. Г.** Особливості використання інноваційних методик у процесі навчання іноземної мови / М. Г. Кашук [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ito.vspu.net/upload/zbirnuku/imad/z_30/r5/osoblivosti_vucorustania_i_povacinuh.pdf.
4. **Коваль Т. І.** Інтерактивні технології навчання іноземних мов у вищих навчальних закладах / Т. І. Коваль [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/viewFile/546/451>.
5. **Сисоєва С. О.** Інтерактивні технології навчання дорослих: навчально-методичний посібник / НАПН України, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих / С. Ю. Сисоєва. – К. : ВД «ЕКМО», 2011. – 320 с.
6. Організація навчально-виховного процесу. З досвіду роботи вищих навчальних закладів / ред. Салмай Н. М., Цибенко Н. В. – 2007. – Вип. 10. – С. 80–95.
7. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: підручник / кол. авторів під кер. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 1999. – 320 с.
8. **Stern H. H.** Fundamental Concepts of Language Teaching / H. H. Stern. – Oxford : Oxford University Press, 1983.
9. **Blair R. W.** Innovative approaches to language teaching / R. W. Blair. – New York : Newbury House, 1982.

Надійшла до редколегії 06.11.2014 р.

УДК 811.111'07

Ю. В. Сердечный
Ю. В. Сердечный
Yu. V. Serdechny

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара
Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара
Oles Honchar Dnipropetrovsk National University

ТВОРЧА РОБОТА З ПІДРУЧНИКОМ **ТВОРЧЕСКАЯ РАБОТА С УЧЕБНИКОМ** **THINKING OUTSIDE THE TEXTBOOK**

Розглянуто альтернативні види роботи з підручником на занятті з англійської мови, які є доповненням до стандартних вправ, що пропонуються сучасними вітчизняними і зарубіжними підручниками. Їх метою є створення комунікативно орієнтованого контексту вивчення мови, підвищення мотивації і зацікавленості студентів та забезпечення більшого розмаїття видів роботи в аудиторії.